

Anne Kangas

Asiantuntijalausunto: Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan kokous ma 21.10.2024 klo 10

ASIA: HE 127/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta

Hoitokoti Päiväkumpu Oy kiittää eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaa mahdollisuudesta tulla kuultavaksi valtiokunnan käsitellessä esitystä ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta.

Hoitokoti Päiväkumpu Oy on suomalainen perheyhtiö, joka tarjoaa muun muassa ympärivuorokautista palveluasumista Helsingissä. Hoitokoti Päiväkummun toiminta pohjautuu elämänilon toimintafilosofiaan. Kartoitamme asukkailemme elämäniloa, merkityksellisyyttä ja hyvää mieltä tuovat asiat ja huomioimme nämä hoito- ja palvelusuunnitelmissamme. Seuraamme myös näiden elämänilon asioiden toteutumista; Vuonna 2023 tuotimme tilastoidusti 35.000 elämänilon hetkeä.

Hoitokoti Päiväkumpu Oy ottaa esitettyihin lakiehdotuksiin kantaa ikääntyneiden laadukkaan hoidon näkökulmasta huomioiden myös yhteiskunnallisen taloustilanteen.

Henkilöstö turvaa laadukkaan elämän hoivakodeissa

Hoitajamitoitusta ja asiakkaiden hoivan tarvetta ei tulisi tarkastella kahtena erillisenä asiana. **Riippuu täysin asiakkaiden hoitoisuuden asteesta, minkä verran ja kuinka osaavaa henkilöstöä tarvitaan tuottamaan palvelut.**

Monilla pienillä paikkakunnilla olisi tarkoituksenmukaista koota samaan hoivakotiin myös kevyempihoitoiset asiakkaat, koska kotihoidolla saattaa olla todella pitkä matka ikääntyneen luo. Tällöin yksikössä pärjättäisiin pienemmällä henkilöstömitoituksella.

Hoitokoti Päiväkummun ympärivuorokautisissa yksiköissä asukkaat tarvitsevat varsin paljon apua ja tukea henkilökunnalta. Myös RAI-mittarilla arvioituna avun tarve on suurta.

Osin myös nousseista mitoitustarpeista ja kohonneista hinnoista johtuen hyvinvointialueet välttävät viimeiseen asti ikääntyneiden sijoittamista ympärivuorokautiseen palveluasumiseen. Hoitoajat hoivakodeissa ovat lyhentyneet, koska hoivakotiin tullaan entistä hauraammassa kunnossa. Palvelun piiriin päästessään ikääntyneet ovat nykyisin varsin tyytyväisiä saamiinsa palveluihin.

Yhdymme lausunnossamme Hyvinvointiala HALI ry:n lausuntoon (VN/16703/2024 lausunto 14.8.2024), jossa Hali toteaa: *"Lainsäädännön ennakoitavuuden näkökulmasta on ongelmallista, että varautumista ja resursseja vaativia uudistuksia perutaan jo ennen niiden voimaantuloa. Hyvinvointiala Hali ry pitää valitettavana myös sitä, että henkilöstömitoitusta koskevat muutokset ja niihin liittyvä keskustelu vie tilaa muulta vanhustalouden saatavuutta ja kehittämistä koskevalta keskustelulta ja päätöksenteolta.*

Hali ry pitää hyvänä lähtökohtana sitä, että henkilöstömitoitustarve vastaa asiakkaiden yksilöllisiä palvelutarpeita. Riittävänä pidettävä henkilöstömitoitustarve voi näin ollen vaihdella toimintayksiköittäin ja

ajallisesti sen mukaan, millaisia asiakkaiden tarpeet ovat. Esitysluonnoksessa arvioidaan, että vähimmäismitoitus 0,6 riittää perustarpeiden toteuttamiseen, mutta vähimmäismitoituksen laskulla 0,6:een on todennäköisesti vaikutusta mahdollisuuksiin tarjota asiakkaiden toimintakykyä ylläpitävää ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaan. Hallituksen esitysluonnoksessa on kirjattu, että valvontaviranomaisten arvion mukaan 0,6 vähimmäismitoitusta voidaan pitää riittävänä, jos asiakkaat eivät ole vaikeasti muistisairaita tai somaattisesti vaativahoitoisia. Hali ry huomauttaa, että mikäli toimintakykyä ylläpitävää ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa ei voida tarjota, asiakkaiden palvelutarpeet todennäköisesti kasvavat. Sen myötä kasvaa myös henkilöstömitoitus, jota voidaan pitää riittävänä edes perustarpeiden toteuttamiseen. Asiakkaiden tarpeisiin nähden riittämätön henkilöstömitoitus voi lisätä myös muiden palveluiden tarvetta.”

Yksikönjohtajien näkemys

Hoitokoti Päiväkumpu Oy:n yksikönjohtajat haluavat saattaa sosiaali- ja terveyslautakunnalle tiedoksi, että hoitajamitoituksen alentamisella on merkittäviä vaikutuksia palvelutoimintaan ja etenkin asiakkaiden saamaan laadukkaaseen hoitotyöhön.

Mikäli henkilöstömitoitusta lasketaan, on päivittäisiä tehtäviä aikataulutettava uudelleen ja niitä on priorisoiva. Tällöin asiakkaat joutuvat odottamaan tarvitsemaansa palvelua pidempään ja myös aktiviteettien/harrasteiden ja ulkoilujen tarjonta henkilökunnan toimesta vähenee (tilaajan on myös vähennettävä vaatimuksia kilpailutuksissa). Opiskelijoiden ohjaamiseen ei ole enää aikaa. Omaisten on ymmärrettävä, että heidän on varattava aika halutessaan keskustella hoitohenkilökunnan kanssa, koska entistä harvemmin läheisten halutessa keskustella, tähän on hoitajilla mahdollisuutta. Turvallisen lääkehoidon toteuttaminen ja seuranta kärsii (esim. asukkaiden voinnin seuranta lääkemuutoksissa). Kun hoitajien läsnäolo esimerkiksi yhteisissä tiloissa vähenee, lisääntyy muistisairaiden asukkaiden levottomuus ja yksilöllinen hoito kärsii. Kun kuntouttavasta työstä joudutaan karsimaan, asukkaiden toimintakyky laskee entuudestaan ja hoitoisuus lisääntyy. Saattohoitotilanteissa hoitajat eivät pysty olemaan asukkaan luona samalla tavoin kuin tällä hetkellä ja tämä vastuu jää entistä enemmän läheisille. Kuka on sen kuolevan vierellä, jolla ei ole läheisiä?

Mikäli mitoitusta lasketaan, on kirjallisista töistä vähennettävä vastuita. Myöskään viranomaiset eivät voi tulla yllättäen tarkastuksille, koska näihin tehtäviin ei yksinkertaisesti voida irrottaa henkilöitä esimerkiksi kesken aamutoimien.

Mikäli ympärivuorokautisen palveluasumisen vähimmäishenkilöstömitoitus säädetään tasolle, jolla yksiköissä ei voida enää tarjota asiakkaille toimintakykyä ylläpitävää ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa, voi työn mielekkyys kärsiä ja kuormittavuus nousta, mikä saattaa johtaa henkilöstön hakeutumiseen muille aloille. Resurssien pienenemisellä on merkittäviä vaikutuksia asukas-, omais- ja työtyytyväisyyteen. Työhyvinvointiin ja pitovoimaan liittyy merkittävästi työnhallinta ja siihen annetut resurssit. Alaan kiinnostus ja pitovoimaan suora vaikutus. Riskinä resurssien pientymiselle on myös esimerkiksi kasvava työn kuormitus ja sairaslomien lisääntyminen. Ennen kaikkea tällä on merkittävät vaikutukset nimenomaan asukkaille. Heidän elämänsä viimeisistä hetkistä viedään merkityksellisyys, yhdessäolo ja osallisuus pois.

Haluamme muistuttaa, että ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoituksen laskulla ei ole merkittävää vaikutusta myöskään siihen, miten henkilöstön saatavuus ja riittävyys pystytään turvaamaan muissa iäkkäille asiakkaille suunnatuissa sosiaali- ja terveyspalveluissa tai sosiaali- ja terveysalalla kokonaisuudessaan, sillä merkittävä osuus mitoituksen nostosta on tapahtunut hoiva-avustajien kautta.

Hyvinvointialueiden kilpailutukset

Hyvinvointialueet ovat jo nyt ennakoineet, että mitoitus putoaa 0,6:een ja edellyttää palveluntuottajia pudottamaan hintaa tämän mukaisesti. Näin on edellytetty, vaikka viranomaiset ovat arvioineet, että mitoitus voi pudota ehkä 1/3 yksiköissä, vuorokasihinta putoaa kaikissa.

Miten sosiaali- ja terveysvaliokunta ohjeistaa Valviraa ja AVI:a tilanteessa, jossa hyvinvointialue ei maksa palveluntuottajalle kuin 0,6 mitoituksesta, vaikka valvovan viranomaisen mukaan yksikössä asiakkaat tarvitsevat paljon apua ja yksikössä tehdään useita saattohoitoja ja näin ollen yksikön mitoitus tulisi olla vähintään 0,7? Hyvinvointialue ei voi velvoittaa palveluntuottajaa maksamaan tätä mitoituksen erotusta.

Asian ratkaiseminen

Vammaisten asumispalveluissa on monilla hyvinvointialueilla sovellettu yksilöllistä mitoitusta. Miksi näin ei voitaisi tehdä myös ikääntyneiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa?

Palveluntuottaja kävisi yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa läpi asukkaan RAI-mittauksen ja hoito- ja palvelusuunnitelman ja määrittäisi sen, saako asiakas esim. 0,3 – 0,8 mitoituksella palveluja.

Jos tällainen asiakkaiden tarpeisiin pohjautuva mitoitus nähdään liian raskaana, eikä 0,65 mitoitusta pidetä mahdollisena sote-ammattilaisten vähyydestä johtuen, tulisi kokonaishenkilöstömitoitus pitää 0,65:ssa ja tulisi tarkastella siitä, olisiko myös joitain muitakin ammattilaisia kuin hoiva-avustajia, jotka voitaisiin laskea mukaan mitoitukseen.

Voitaisiinko myös erilaisia vapaaehtoisjärjestöjä (esim. Lions) hyödyntää entistä paremmin ikääntyneiden tukena? Voisivatko halukkaat kouluttautua ulkoiluttajiksi / saattohoitotilanteissa tukea antaviksi ja joiden sitoutumisesta ko. tehtäviin voitaisiin maksaa myös järjestölle jonkinlaista tukea, kun eläkeläisten/ko.resurssien määrähän sen kun kasvaa.

Pidämme hyvänä sitä, että aktiivisesti selvitetään myös teknologian mahdollisuuksia osana mitoituskeskustelua.

Helsingissä 20.10.2024

Anne Kangas
toimitusjohtaja
anne.kangas@paivakumpuhoiva.fi
puh. 040 715 4945